

МИР! МИР ВАМА! МИР СВИМА!

15. септембар 1987.: ПРВИ ДОЛАЗАК ВАСЕЉЕНСКОГ ПАТРИЈАРХА У КРАГУЈЕВАЦ.

Шумадија је радосно дочекала и поздравила ВАСЕЉЕНСКОГ ПАТРИЈАРХА ДИМИТРИЈА

Прву Цркву у Цариграду основао је 36. године апостол Андреј Првозвани, и у прва три века антички Визант био је само мала епископија, под јурисдикцијом ираклијског митрополита. Када је цар Константин Велики, 11. маја 330. године осветио свој град „Нови Рим који је Цариград”, и у њега пренео своју престоницу, он је Цариград посветио Пресветој Богородици и ставио га под њену заштиту.

Године 381. у Цариграду је одржан Други васељенски сабор који је, трећим каноном, уздигао цариградског патријарха на друго место. У 6. веку Цариград је подигнут на виши степен у црквеној јерархији, јер је цар Јустинијан назвао Цариградску цркву „главом свих цркава”, када Цариград постаје духовни центар и православна метропола.

У 9. веку васељенски патријарх Фотије Велики послao је 863. године Свету браћу Кирила и Методија у словенске земље да Словенима објаве истину Христова Еванђеља. Тиме су положили темеље непролазној лепоти словенске духовне и материјалне културе. Духовно зрачење Васељенске патријаршије и Цариграда на словенске народе није никада престајало, па ни онда када су били изменjeni историјски услови. Као Мајка Црква била је и осталa, као и њени патријарси, будни чувар чистоте и узвишености Христовог Еванђеља. На трону Цариградске патријаршије били су и велики учитељи Цркве, као што су: св. Јован Златоуст, св. Григорије Богослов, Фотије Велики и др.

Садашњи патријарх Димитрије I изабран је за васељенског патријарха 16. јула, а устоличен 18. јула 1972. године, у Саборном храму св. великомученика Георгија у Фанару, као 269. васељенски патријарх. Са трона велике Мајке Цркве патријарх Димитрије се обратио пастви и целом православном и хришћанском свету. У својој приступној беседи, изменју осталог, патријарх Димитрије је рекао:

Васељенски патријарх Димитрије и српски патријарх Герман из архијерејског трона Саборне цркве у Крагујевцу благосиљају народ у препуном храму.

„... Са страхом Божијим узлаžeћи степеницама овога најсветијега васељенског престола, у име Оца и Сина и Светога Духа, облачимо се у стрпљење Јова и понављамо његово исповедање вере на великому испиту, ми, најмањи међу браћом, како бисмо подигли на своја слаба рамена Крст Господа и Цркве... Са овог васељенског трона — престола служења — поздрављамо свесвете и свеблажене поглаваре светих помесних аутокефалних и аутономних цркава православних: патријархе, архиепископе и митрополите и пружамо им руку љубави, мира и општења у светом православљу, уверавајући их да ће наша сарадња бити искрена, поштена и достојна православља...“

У духу љубави и сарадње васељенски патријарх Димитрије кренуо је ове године у посету свим

православним и хришћанским црквама, са поруком и жељом: Мир! Мир вама — Мир свима!

У времену од 11. до 16. септембра васељенски патријарх Димитрије био је гост Српске цркве и Његове Светости патријарха српског Германа. У пратњи Всесвјатијешег патријарха Димитрија налазили су се митрополити: мирликијски Хризостом, пелагонијски Евангелос, немачки Августин и филаделфијски Вартоломеј, са три ђакона, личним лекаром и још три стручна и техничка лица.

После посете Београду васељенски патријарх Димитрије, са својим домаћином српским патријархом Германом, посетио је Нови Сад, Сремске Карловице, манастир Тавну, Ваљево, а затим свећиње на Косову: Пећку Патријаршију, Грачаницу и Дечане. Из Де-

чана пут је водио госте за манастир Студеницу, Жичу и Крагујевац.

У Крагујевцу високи гости су стigli 15. септембра око 11,30 часова када су звона Саборног храма свечано најавила њихов долазак. Била је то величанствена слика. Саборни храм је био испуњен до последњег места, простор испред храма и Епархијског центра такође; а у исто време мноштво радозналих на улицама и тротоарима. На главном улазу у порту високе госте дочекао је Преосвећени епископ Сава са литијом. Свечана поворка је кренула према храму пробијајући се врло споро кроз мноштво народа. Група од преко 20 сниматеља се тискала да начини историјски снимак: први долазак Васељенског Патријарха у град Крагујевац. На улазу у храм свештенички хор је громогласно поздравио Патријарха и његову пратњу са „Тон деспотин... !“ У цркви, народ се подиже на прсте да би видео високе госте. Кроз препуни храм поворка се једва креће. Најзад Патријарси стижу и улазе у престо, а остали архијереји заузимају места на солеји; отпочиње доксологија. На kraју доксологије Преосвећени епископ Сава, са царских

ГРБ ВАСЕЉЕНСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ, двоглави орао раскинутих крила — симбол је васељенске Цркве окренуте и према истоку и према западу, „да се од истока сунчанога до запада слави име Господње“ (Псалам 102/103 : 3); њени верни, уздајући се у Господа, „добијају нову снагу, подижу се на крилима као орлови, трпе и не сустају, ходе и не умарају се“ (Пророк Исаја 40 : 31).

Свештенство и народ за време доксологије у Крагујевачкој саборној цркви.

двери, поздравља Високог Госта и његову пратњу овим речима:

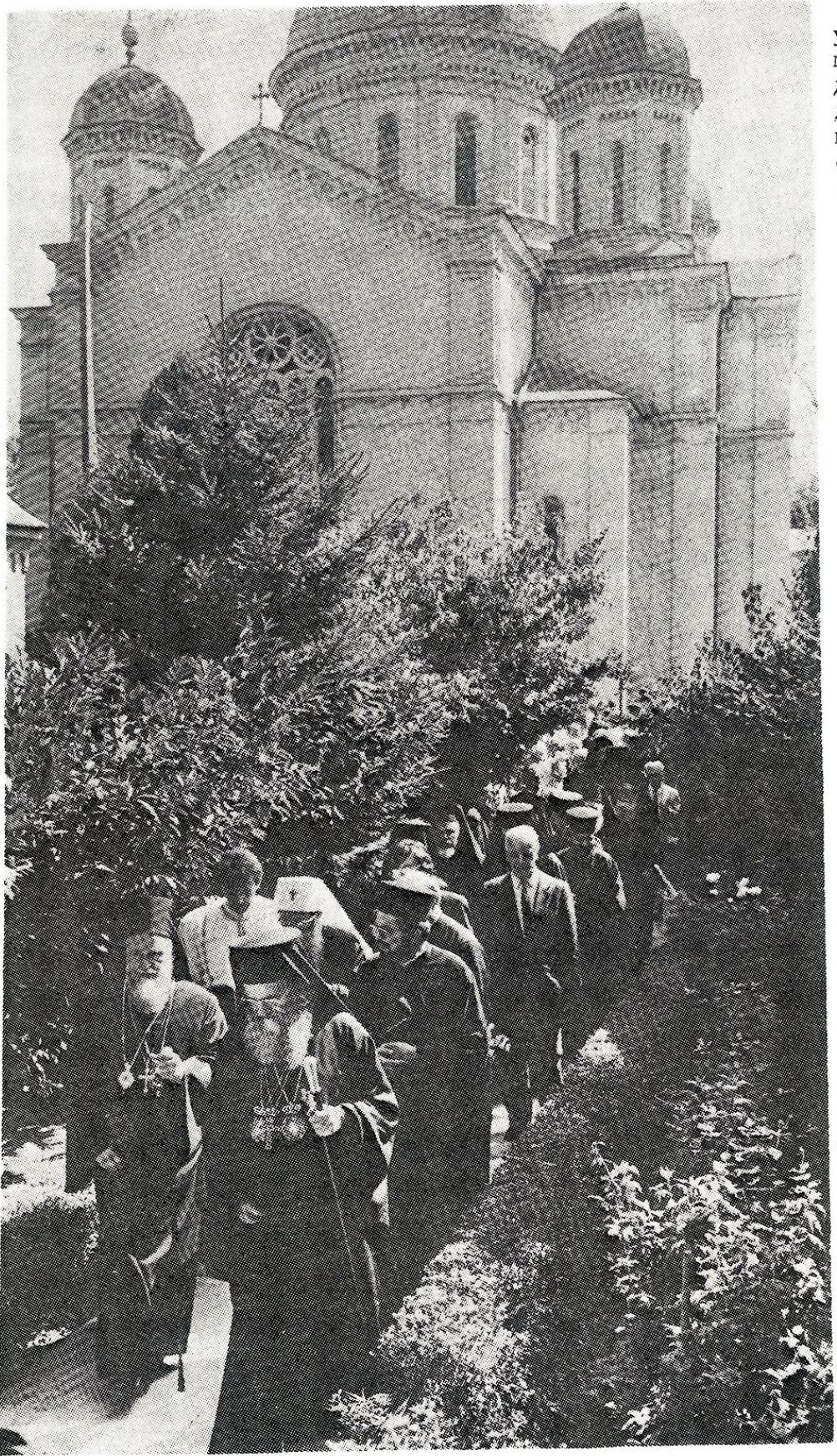
Всесвјатјеши Владико,

Богољубиво свештенство, преподобно, монаштво, и побожна паства моје смирености, прима Вас данас раширених руку и радосна срца. Како се не бисмо радовали, када нас у име Господње посећује онај који нам је најрођенији!

У Вашем лицу, Всесвјатјеши Владико, ми видимо нашу Мајку — Васељенску патријаршију, која је светлошћу Христовог Еванђеља просветила и наш, српски народ, као и све остале словенске народе.

Водом учења православног богословља оросите и нашу земљу која, ево, и данас Христу приноси угодне плодове. Везе између Крагујевца — града невиних октобарских жртава — и Константинова града биле су у прошлости врло снажне. Нарочито од времена митрополита целе обновљене Србије Петра, који је благодат архијерејске хиротоније примио у Константиновом граду.

Високи гости у пратњи домаћина долазе из Саборне цркве у Епископију.

Врло су дирљива писма Ваших претходника који митрополита Петра и кнеза Милоша обавештавају да су за српски народ одслужили Литургију у Константиновом граду на дан св. апостола Андреја Првозваног.

Седам година пре подизања богословске школе на острву Халки, васељенски патријарси обавештавају нашу Цркву о томе, а наш народ, преко свога Митрополита, шаље сваке године своје прилоге за подизање зграде богословије на Халки.

Васељенски патријарх Кирил, убрзо после тога, пише нашем митрополиту Петру и предлаже да пошаље на школовање одавде два-три кандидата. Све до 1940. године, наши кандидати редовно су школовани у тој богословској школи.

Велика је улога била Васељенске патријаршије у очувању православља у овим крајевима. И ми се, као добра деца, увек радо сећамо доброчинства која нам је учинила Велика мајка — Васељенска патријаршија!

Желимо Вам пријатан боравак у нашој средини, међу овим побожним народом, који тако снажно сведочи Христа, и молимо Вас да примите — као успомену на боравак у овом мученичком граду — архијерејску мандију, да нас, попут символа река богословског учења на архијерејској мандији, и даље поучавате рекама богословља из Константиновог града.

Живео Васељенски Патријарх на многа љета!

Ове поздравне речи пропраћене су громким покликом:

Живео! аплаузом и певањем:
Многа љета!

Отпоздрављајући, Васељенски Патријарх је рекао:

Преосвећени епископе шумадијски г. Саво, у Господу веома драги,

Знајући за Вашу љубав, на основу Вашег учешћа и Вашег благодатног доприноса за припреме Светог и великог васељенског сабора, на основу Вашег учешћа на богословским дијалозима православља, радујемо се што данас имамо прилике да и лично упознајамо Ваше Преосвештенство, и то у Вашем седишту, у овом историјском седишту новије Србије. Захваљујемо Вам срдачно на Вашем топлом пријему, који сте нам приредили, заједно са Вашим хришћанским епархијанима, како нама, тако и нашој часној пратњи. Исто тако, се захваљујемо и на топлим поздравним речима, па преко Вашег Преосвештенства упућујемо свој благослов парохијама и манастирима Ваше богоспасајеме Епархије шумадијске, уз наше честитке епархијанима што имају за духовног оца и учитеља јерарха Ваше духовне висине и Вашег угледа.

Стојећи на овом месту мучеништва, где су у суседним Шумарицама услед људске неправде изгубиле живот хиљаде људских бића,

а међу њима и деца која још не успеше да рашире своја крила и да полете у живот, обраћамо своју мисао према њима, и сузама кропимо њихове гробове, а цвећем свога сећања и љубављу их посипамо. Молимо се за покој њихових душа. Такође се молимо да њихова жртва, свагда подсећа нараштаје на неправедност и бесмишљао међусобног сатирања и поколја међу људима, који су сви, без узуретка, саздани по лицу Божјем — браћа су међу собом, независно од тога којем племену, језику, па и религији припадају!

Помињући добровољну жртву двојице вероучитеља и директора школе — у коју су ишли, потом, стрељани ученици — изјављујемо да су они, заиста, овом својом несебичном жртвом, наставили да и после своје смрти држе наставу поколењима својих ученика. Нека им је вечан спомен! Дај Боже, да се сви они моле одозго за мир њихове лепе Отаџбине и свега света који, не би могао да поднесе неслућене страхове неког трећег светског рата, јер би овај, највероватније, означио и нестанак људског рода са лица земље.

Похваљујемо допринос Православне српске патријаршије општим данашњим напорима да свуда завлада мир, чије благо и чију потребу није пропустила да нагласи и да подвуче и III предсаборска свеправославна конференција одржана прошле године.

Мир вама — Мир свима!

После ових речи Васељенски Патријарх је предао шумадијском епископу Сави на дар архијерејску панагију, и ставио свој потпис

На улазу у Епископију Всесвјатеши патријарх Димитрије дочекан је са хлебом и солју.

Пред зградом Епархијског центра и улазак у Саборну цркву у Крагујевцу хиљаде верних очекивало је долазак високих гостију.

ва страну Еванђеља Крагујевачке саборне цркве.

Из Саборне цркве Гости су кренули у Епископију на предах и послужење. Поворка се споро креће ка излазним вратима. Мноштво верника жељи да још једанпут види изблиза Патријархе и њихову пратњу.

После краћег задржавања гости су кренули за Шумарице. Испред капија, на улицама и тротоарима, верници су чекали да још једанпут приме благослов и испрате високе госте, носећи у срцу и душу радосне доживљаје и успомене. Био је то дан који ће Крагујевац и Шумадија дugo да памти.

На путу за Шумарице гости су најпре посетили и разгледали Музеј, уз стручно објашњење управника, а затим је у Шумарицама, крај споменика стрељаним жртвама

у Шумарицама: „Стојећи на овом месту мучеништва обраћамо наше мисли ка мученицима, сузама крошимо њихове гробове, и цвећем наших сећања и љубављу их посипамо. Молимо се за покој њихових душа”, Васељенски патријарх Димитрије служи помен.

Шумадијска епархија прославила ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА свога постојања и рада

Ове године навршило се четрдесет година како је основана Шумадијска епархија и откако је усточичен њен први епископ, Валеријан, који је пуних 29 година управљао овом епархијом (1947—1976).

Овим поводом, у суботу 29. августа, служена је заупокојена Литургија а у 12 часова, у Саборном храму у Крагујевцу, одслужжен је парастос блаженопочившем српском патријарху Гаврилу (који је и предложио Светом архијерејском сабору 1947. године, да се од дела његове епархије образује Шумадијска епархија са седиштем у Крагујевцу), затим епископу Валеријану, првом архијереју ове епархије, свима умрлим свештенцима, монасима и монахињама и председницима црквених општина од 1947. године до данас.

Парастос је служио епископ врањски Сава (Андрејић) са свештенством града Крагујевца и ближе околине, а у присуству грчког Митрополита Христодулоса, епископа шумадијског Саве и побожних Крагујевчана.

У уторак, 1. септембра, обављена је средишња епархијска прослава у Крагујевцу.

Свету архијерејску литургију, која је отпочела у 9 часова, служили су: митрополит дабробосански г. Вла-

дислав, грчки митрополит г. Христодулос и епископ шумадијски г. Сава. Преосвећени епископ браничевски Хризостом, који је 1947. године усточично преосвећеног Валеријана за епископа шумадијског, био је такође присутан на Св. литургији.

На Литургији је певао свештенички хор епархије шумадијске под управом г. Милоша Весина.

Светој литургији присуствовало је скоро све свештенство, монаштво и представници црквених општина Епархије шумадијске, као и радници који су добровољно радили на надизивању зграде Епископије.

После Литургије Митрополит Христодулос је извршио освећење Епископије, а у 13 часова отпочео је свечани ручак у сали Епархијског административног центра, на коме је узело учешћа око 350 званица.

У току ручка прву здравицу је подигао митрополит дабробосански гospодин Владислав; он је истакао мудри потез патријарха Гаврила у оснивању Шумадијске епархије; затим је изложио дугогодишњи рад епископа Валеријана у Шумадији; на крају је говорио о труду епископа Саве, најпре у Америци а затим у Шумадији, за протеклих десет година.

Другу здравицу је подигао грчки митрополит господин Христодулос;

вама, Васељенски Патријарх учнио помен.

Испред хотела „Шумарице” високе гости је дочекао председник Председништва СР Србије Иван Стамболић и за њих приредио ручак у хотелу. Поред републичких представника били су и представници СО Крагујевац. У току ручка председник Стамболић и патријарх Димитрије измењали су здравице.

Око 15 часова гости су кренули у посету Оplenцу и Карађорђеву цркви у Тополи. После предаха и послужења гости су, срдачно испраћени од стране епископа шумадијског господина Саве и свештенства, кренули из Тополе и наставили пут за Београд.

најпре је захвалио епископу Сави што му је упутио позив да дође на ову епархијску прославу, а затим је исказао радост за све што је урађено у Шумадијској епархији за проtekлих четрдесет година. Говорећи о познанству са епископом Савом, митрополит Христодулос је посебно нагласио да је личност епископа Саве добро позната свима са међуцрквених склопова где он представља Српску цркву.

На крају Митрополит је свима верницима Шумадијске епархије преneo топли поздрав и благослов поглавара Грчке цркве, архиепископа Серафима.

У име присутних световних лица здравицу је подигао академик др Димитрије Стефановић музиколог; он је истакао радост и одушевљење овога дана и догађаја, пожелевши свима нове јубилеје и још веће успехе.

После дра Стефановића здравицу је подигао и о. Мојсије, викар Румунске православне цркве у Банату, и рекао:

— Веома сам почествован што данас присуствујем прослави овог јубилеја Шумадијске епархије. Позив епископа Саве, да присуствујем овом јубилеју, доживео сам као љубав коју он гаји како према српским тако и према румунским свештеницима из Баната.

Ту љубав епископ Сава је исказао када је администрацирао Банатском епархијом. То је било ново, веома успешно раздобље успостављања добрих односа између Српске и Румунске цркве. Своју жељу да буде боље,

епископ Сава је показивао од првих дана у Епархији банатској. Када је обилазио српске православне храмове, обилазио је и храмове Румунске цркве, а румунски су свештеници по правилу служили са српским свештеницима на архијерејским литургијама које је служио владика Сава. Све је то позитивно утицало на стварање добрих односа између Српске и Румунске цркве. То се нарочито осећало у мешовитим парохијама где живе верници Српске и Румунске цркве. На богослужењима у тим парохијама, о црквеним славама, заједно служе српски и румунски свештеници, и у једним и у другим црквама, и то српски на српском, а румунски на румунском језику. То не само да никоме не смета, него су верници овим заиста одушевљени. На тај начин наши верници су се уверили да је наша вера иста, али је само исповедамо свако на свом језику. У томе наши верници виде и праву хришћанску љубав и јединство Цркве. Ми у румунском викаријату у Банату имамо 39 румунских свештеника. Многи су се школовали у богословијама Српске православне цркве.

На крају част ми је да владици Сави уручим пригодан поклон — ручни крст (за благосиљање верника). У овом поклону има и извесне симболике. Својим крстом владика Сава је благосиљао румунске вернике, а сада му поклањамо крст израђен у Румунској цркви да њиме благосиља српске вернике.

Отпоздрав владику Саве

Ваша Високопреосвештенства,
Ваше Преосвештенство,
драги пријатељи, —

Ове године навршавају се четрдесет година Епархије шумадијске. Ми смо на Литургији принели молитве Богу који је био уз нас за све ово време.

Ако је било каквог успеха у Епархији шумадијској за ово време, треба да захвалимо прво Богу, затим свештеницима и верницима.

Хвала Вам свима!

Данас је Високопреосвећени митрополит Христодулос похвално оце-

нио Епархију шумадијску — а све што је учињено у њој, то је дело ваших руку. Ви сте својим рукама радили на дотрадњи Епископије, у чemu се посебно истакао отац Спасоје. Радили су и парохијани, и свима се овом приликом захваљујем.

И поред успеха у црквеном животу Епархије, о којима је данас било добра речи, имамо ми и неуспехе. У нашој Епархији после рата није подигнута ни једна нова парохијска црква. Две су парохијске цркве после рата президане и сада се граде две гробљанске цркве, у Крагујевцу

и Светозареву, и једна заветна, црква у Ланишту, али ни једна није парохијска.

Овакво стање се не може разумети, а још мање прихватити, када се зна да је само после рата код нас (у Југославији) подигнуто преко 700 црквија, а подигнуто је и око 500 римокатоличких цркава.

Ја са мишљу о манастиру Каленићу и Рудовцима лежем и устајем, дубоко забринут.

Хвала Вам што сте дошли да поделите љубав с нама, а љубав се дели.

Поводом прославе 40-годишњице Шумадијске епархије, 1. септембра 1987. у Саборној цркви у Крагујевцу, после Свете литургије изведен је краћи програм духовске хорске музике.

Слике на овој страни:

1. Тренутак са освећења Епископије;
- 2.—3. На свечаном ручку у Епархијском управном центру било је присуто око 350 званица.

Захваљујем Високопреосвећеном митрополиту Владиславу, великому пријатељу владике Валеријана и мome, што је данас са нама.

Захваљујем Високопреосвећеном митрополиту Христодулосу, најистакнутијем архијереју Грчке цркве, који по трећи пут посећује нашу Епархију.

Пре четрдесет година када су ме чланови Црквеног суда Епархије бачке упутили у Београд да се упишем у Богословију, прво сам у згради Патријаршије срео тадашњег протосинђела о. Хризостома. Он ме је одвео код оца Живана Маринковића да ме упише у Богословију. Он је за моје прве кораке у цркви веома заслужан и ја то и данас памтим.

Данас је било доста говора о успешној издавачкој делатности Епархије шумадијске, а ја истичем да је отац наше послератне црквене штампе епископ Хризостом.

Захваљујем Епископу браничевском Хризостому што је данас с нама.

Када сам дошао да се упишем у Богословију ја сам у Патријаршији први пут срео једног епископа, јер се мој епископ Иринеј бачки, у то време налазио у затвору; тај први епископ кога сам срео био је будимљански Валеријан. Нисам ни слутио тада да ћу га ја управо наследити. Ја сам га заиста истински волео и поштовао, а што треба сви ми да чинимо, јер је он подизао ову Епархију, а ми сада убирамо плодове тога рада...

*
* * *

Око 16 часова гости су напустили трпезу љубави, носећи најбоље утиске и најлепше доживљаје овога дана „који Господ створи да му се радујемо и веселимо”, са молитвеним жељама да Господ благослови нове јубилеје и успехе Епархији шумадијској и Цркви Његовој.

Четрдесетогодишњица Епархије шумадијске

Основивање Епархије

На првом послератном редовном заседању Светог архијерејског сабора, 29. маја 1947. године, а по ослобођењу и повратку патријарха Гаврила из концентрационог логора Даахау, формирана је Шумадијска епархија са седиштем у Крагујевцу.

Текст одлуке Светог архијерејског сабора А С.бр. 27/зап. 102, гласи:

„Основива се Епархија шумадијска са седиштем у Крагујевцу. Овој Епархији припадају намесништва: крагујевачко, лепеничко, темнићко, левачко, беличко, јасеничко, космајско, опленачко, колубарско-посавско. Архијепископији београдско-карловачкој остаје град Београд, парохије ван Београда, које спадају под архијерејско намесништво београдско и врачарско-грочанско намесништво, град Земун и парохија „Панчевачки рит“.

Новооснована Епархија обухватила је целу Шумадију, крајеве Левча и Темнића, изузев Груже, и у њој се стекло више од пола милиона верника.

Избор првог Епископа шумадијског

За првог Епископа новоосноване Епархије шумадијске изабран је епископ будимљански Валеријан, дотадашњи викар Његове Светости патријарха Гаврила.

Текст Саборске одлуке АС бр. 154 гласи:

„Његова Светост патријарх господин Гаврило предлаже да се приступи избору епископа за новоосновану Епархију шумадијску, као и да се за епископа ове епархије изабере Његово Преосвештенство епископ будимљански господин Валеријан“.

„Свети Архијерејски сабор једногласно бира за епископа Шумадијске епархије, Његово Преосвештенство епископа будимљанског господина Валеријана“.

Разлоги за основивање Шумадијске епархије били су вишеструкци. Несумњиво је да се најважнији разлог састојао у тешкоћи око правилног црквеног руковођења и контроле над једном тако великом епархијом као што је била Београдско-карловачка архијепископија. Због заузетости пословима општег црквеног карактера патријарси су архијепископијом управљали преко викарâ који су се кратко задржавали и често смењивали избором и одласком за епархијске архи-

јереје. Зато је мудри патријарх Гаврило, по повратку из заробљеништва, предложио Светом архијерејском сабору да се од његове епархије, на територији Архијепископије београдско-карловачке, формирају још две нове Епархије: Шумадијска и Сремска, а у саставу Архијепископије остао је Београд са околином.

Установчење епископа Валеријана

Установчење епископа Валеријана за првог епископа шумадијског извршено је 20. јула 1947. године у Саборном храму у Крагујевцу и то под врло неугодним околностима. Установчење је, одлуком Светог архијерејског сабора, извршио викарни епископ Хризостом, потоњи епископ браничевски. Овом свечаном чину присуствовало је свештенство, монаштво и огроман број верника, радосни што је Шумадија добила свог епископа.

Стање у Епархији у доба њеног оснивања

Стање, које је млади епископ Валеријан затекао у време њеног оснивања, а према Летопису који је он водио, изгледао је овако:

„У граду Крагујевцу, резиденцији епископа, постоје два св. храма: тзв. „Стара црква“ — задужбина кнеза Милоша, и Саборни храм тзв. „Нова црква“. Оба храма прошла су кроз рат без већих оштећења, али оба рас тресена од бомбардовања и експлозија и прилично оронули. И један и други били су слабо снабдевени. Одежде дотрајале, св. утвари скромне, унутрашњост прилично запуштена. Црквена општина није имала ни једног парохијског дома, иако је у Крагујевцу служило 11 парохијских свештеника: 6 у Саборној и 5 при Старој цркви. Због тога је била изнајмљена једна кућа за стан епископа, а епархијске канцеларије смештене су све у једну собу у кући која се налази поред Саборног храма, а у којој су смештене такође и парохијске канцеларије и црквена општина.

Кућа која је била изнајмљена за епископију је високи партер, а грађена је крајем прошлог века. Располагала је са 4 собе и два предсобља, а у сутерену имала је низ просторије. Затечена је у прилично оронулом стању, али је на брзину оправљена за уселење епископа. Епископ је затекао сва оделења потпуно празна. Позајмљени су један кревет и орман.

То је било целокупно покућство Епархијског дома. Кирија се плаћала 500 динара месечно.

Прва три месеца живело се без послуге, без организоване исхране, у приличној немаштини, да се не каже: у сиротини.

Црквене општине, парохије и манастири у 1947. години

Епархија је изашла из рата без већих оштећења и са мало губитака живота свештенослужитеља. Није било рушења ниједног храма. Много је био оштећен храм у Лазаревцу од немачког бомбардовања 1941. године, као и храм у Рачи Крагујевачкој од топовских хитаца.

Мања ратна оштета и зуб времена, као и то да се у току рата ништа није могло поправљати, учинило је да су готово сви храмови у Епархији били у оронулом стању: неки мање, неки више. Исти је случај и са црквеним и парохијским домовима.

У то време Епархија је имала 111 храмова, 109 црквених општина и 158 парохија. Само је 9 било без свог редовног свештенства те поверили су седним на опслуживање.

Манастири су затечени у много горем стању. Ту су остале тешке последице рата. Сви су без изузетка били опљачканы, економски сатрвени, а што је најгоре остали су, такође, без својих житеља.

Ево стања појединачних манастира:

Манастир КАЛЕНИЋ. Св. храм је изашао из рата потпуно неоштећен. Сијај је лепотом као и пре рата. Конаци и остale манастирске зграде потпуно у исправном стању. Инвентар у потпуности разнесен и опљачкан.

Манастир СТАРИЧАЦ. Насељавале монахиње. Старешина је била монахиња Полексија са још две монахиње и две искушенице.

Манастир ЈОШАНИЦА. Потпуно опљачкан остао је и без покућства, стоке, економског алата и без игде ичега...

Старешина, и једини житељ те св. обитељи, био је архимандрит Иринеј.

Манастир ГРНЧАРИЦА. Св. храм исправан и прилично снабдевен. Манастирски конак спаљен. Покућство и инвентар уништени или опљачкан.

Старешина је монахиња Евгенија која живи са још 10, које монахиње, које искушенице, заједно са духовником. Сестре живе под тешким околностима, али настоје да манастир оживе. Духовни живот струји.

Манастир БЛАГОВЕШТЕЊЕ код Страгара Храм је једино остало у животу, а конаци и све економске зграде спаљени, изузев штале у коју су се уселиле сестре са игуманијом Диодором, Рускињом. Потпуна сиротиња у којој живи преко 20 сестара већином Рускиња и око 8 Српкиња. Манастирски ред потпун, живот подвигнички.

Манастир ВОЉАВЧА. Сачуван али и он опљачкан. Старешина је јеромонах Сава Говорчинов, а сабрат му је јеромонах Арсеније Тапавачки.

Манастир РЕЛЕТИНАЦ. Ту су мештани, на развалинама старог истионог манастира, подигли једну скромну црквицу и једну кућу. То место народ шире околине сматра као велику светињу и радо долази у великом броју на молитву. Овај манастир тада још није имао статус манастира, али је у њему живео јеромонах Христофор, добар, честит и побожан монах, са још двојицом тројицом искушеника, на велику корист и те светиње и околног народа који се ту Богу молио.

Црквени суд је образован првих дана по пријему дужности епископа шумадијског. Почасне судије су били свештеници: Драгомир Костић и Груја Грујовић. Дужност секретара Е. У. одбора вршио је протојереј Драгутин Стамболић, додељен на рад из Архиепископије београдско-карловачке.

Образован је и Епархијски савет, који је прву своју седницу одржала 2. јануара 1948. године. На тој седници изабран је и први Епархијски управни одбор.

Епархија је основана од 9 архијерских намесништава, али је у току прве године основано још једно: младеновачко, а доцније још два: орашачко и бељаничко.

Канонске посете и делатност епископа Валеријана

Иако је епископ Валеријан дошао на Шумадијску епархију са путничким кофером у руци, и ушао у празну кућу без и где ичега, све ово није обесхрабрило тада младог епископа, пуног елана и енергије за рад у Винограду Господњем; он је свом љубављу прионуо на посао: организује Епархију административно, стара се о свештеничком подмлатку и обнови манастира. Неуморно обилази Епархију, а путовало се свакојако: чезама, шпедитерима, старим фијакерима, а много пута и пешице. Свуда служи, учи, проповеда...

Прве канонске посете почете су 1952. године. Те године Архијереј је служио у манастиру Ралетинцу на Петровдан, на дан св. арханђела Гаврила у селу Кусатку код Смедеревске Паланке, на Трнову Петку у Ботуњу код Крагујевца, на Преображење у манастиру Благовештењу, на дан Св. Романа у Рековцу, двадесетог септембра у Горњој Сабанти код Крагујевца, и о стогодишњици храма, на храмовну славу, у Барошевцу.

У лето 1953. године од сопственика зграде у улици Цетињској бр. 44, др Шохажевића из Јагодине, купљена је кућа за Епархијски дом, у којој је епископ већ становао. Кућа је купљена за суму од 1.500.000 динара. Епархија је најзад дошла до свога дома.

Први буџет за 1948. годину Шумадијске епархије био је: приход: 796.110.— расход: 482.266.— вишак: 313.844.— динара.

Обнављање манастира и духовног живота

Од посебног је значаја унапређење монаштва и обнова манастира у Шумадијској епархији у првим данима њеног оснивања.

За време управе еп. Валеријана обновљена су три манастира у којима се живот био угасио још пре неколико стотина година. Тако је 1947. године обновљен манастир Св. апостола Петра и Павла — Ралетинац, у Левчу, године 1953. манастир Св. арханђела Гаврила — Тресције на Космају, а 1956. године манастир Св. Николе у Темнићу. Обновљен је и манастир Благовештење (рудничко), који је, осим храма, у току рата био у потпуности разорен и из пепела никако.

Живот у манастирима Шумадијске епархије заснован је првенствено на молитви и раду.

Епископ Валеријан је доласком на Шумадијску епархију затекао 6 монаха и 23 монахиње. У току његовог архијерствања неки раније мушки манастири су претворени у женске и потом су поново процветали. Изашао је владика Валеријан је оставио 22 монаха и 70 монахиња, а рукоположио је 92 свештеника.

Грађевинска делатност

Прве послератне године биле су тешке за свакога, а посебно за младу Епархију шумадијску. Рат је оставио дубоког трага свуда и на сваком кораку. Морало се почети испочетка. Храмови су вапили за обновом, а указала се и велика потреба за издањем нових парохијских домова и

звоника. Тако је, временом, Епархија постала право градилиште.

За све радове Владика је давао благослов и сугестије, и интересовао се за материјалне могућности, показујући очинску љубав и старање. Многе објекте Владика је обилазио у току изградње, а на дан освећења свуда је служио и проповедао, срдачно дочекан од свих.

Године 1964. владика Валеријан је у Епархијском летопису записао следеће:

„Старали смо се да обиђемо сваку парохију у Епархији и то смо за ових 17 година и учинили. Обишли смо, са сасвим малим изузетком, све. У огромној већини парохија служили и постарали смо се да кажемо коју поучну и утешну реч. То обично приликом храмовних слава или разних освећења: св. храмова, звоника, црквених и парохијских кућа, иконосостаса и слично”.

У току архијерствања владике Валеријана у Шумадијској епархији су генерално обновљена 72 храма, а два президана: у Великој Иванчи и Парцанима. Сазидано је 20 звонара и подигнуто 44 нова парохијска дома.

*
* *

Ови резултати, који су делимично поменути, данас потврђују далековидност патријарха Гаврила — оправданост оснивања Шумадијске епархије и избора епископа Валеријана за њеног првог архијереја.

Колико је саборска одлука, о оснивању Шумадијске епархије, била мудра и корисна може нам илустровати неколико напомена из живота Шумадијске епархије, како је то у своје време, а поводом 10-годишњице њеног оснивања и постојања, изнео Ристо Грбић:

„Нове прилике донеле су собом и нове потребе. Међу овим последњим од битног је значаја да епархијски архијереј дође што чешће и у што ближи додир са свештенством и народом... Није била раније реткост у Шумадији да се сртне човек који уопште није видео епископа. Данас то већ није случај. У свим већим меснима, у свим манастирима, у сваком крају Епархије, ако не у свима парохијама, одслужена је архијерјска Литургија и народ је чуо проповед архијереја. Имао је прилику да дође у додир с епископом свако ко је зајелео. Епископ је опет на лицу места дознао потребе, прилике и проблеме, који ни у ком случају не би могао да

учи из свог кабинета. Од коликог је ово значаја може нам најбоље послужити пример унапређења црквеног живота у самом Крагујевцу. То може да уочи сваки човек који хоће објективно да оцени чињенице. Већ после десет година откако је Крагујевац постао резиденцијом, он је у црквеној и духовном животу у знатној мери изменио свој лик. То се види у унапређењу благољепија и посвећивању храмова, у заинтересованости народа за проблеме црквеног живота, у снабдевености храмова св. утварима и одеждама, у ревности и преданости свештенства око вршења своје свештенослужитељске и пастирске службе".

*
* *

Године 1972. доживео је владика Валеријан тешку саобраћајну несрећу. Више од три месеца Владика је био непомичан, али је и тада управљао Епархијом. По изласку из болнице, мада је удес оставио дубоког трага, владика Валеријан неуморно служи и проповеда по Епархији, обилазећи своје духовно стадо, свештенство и монаштво које је неизмерно волео.

Био је неуморни делатељ на њиви Господњој све до свога последњег издисаја, 23. октобра 1976. године.

Избор владике Саве за шумадијског епископа

После смрти епископа Валеријана, за администратора Шумадијске епархије постављен је, од стране Светог архијерејског синода, Његово Преосвештенство епископ жички Василије.

На редовном заседању Светог архијерејског сабора, маја 1977. г. за епископа шумадијског изабран је до тадањи епископ источноамерички и канадски господин др Сава Вуковић.

Устоличење новоизабраног епископа шумадијског обављено је 18. септембра 1977. године у Саборном храму у Крагујевцу. Устоличење је извршио епископ жички Василије у присуству више архијереја, свештенства и монаштва Шумадијске епархије, благочестивог народа из унутрашњости и верника града Крагујевца, као и многобројних поштовалаца епископа Саве из других епархија.

Доласком у Шумадију нови епископ је одмах, с обзиром на његово 16-годишње архијастирство (најпре као викарни епископ Његове Светости патријарха Германа, а затим као епископ источноамерички и канадски) наставио рад на њиви Господњој, где је његов претходник стао.

Најпре је, у току јесени, обишао скоро све парохије у Епархији, да би већ почетком 1978. године, сазвао Сабор свештенства Шумадијске епархије. На овом Сабору нови епископ је, у разговору са свештенством, још више упознао прилике из живота и рада Цркве на овом подручју, и у том смислу је решено да се покрене епархијски лист, који би допринео верском и моралном уздизању верника Шумадијске епархије.

На Сабору је такође решено да се оснује свештенички хор који ће песмом у ово време Господа сведочити, као и да се приступи подизању Епархијског административног центра у Крагујевцу.

Исте године свештенички хор „Свети Сава“ под управом диригента г. Милоша Весина, отпочео је са пробама да би већ у току Ускршњег поста приредио више духовних концерата широм Епархије. До данас овај хор се доказао гостујући и ван Шумадије, а два пута и у иностранству: 1980. и 1987. године, и то: у Швајцарској, Аустрији и Немачкој. Издао је до сада 5 музичких касета.

Године 1981. основан је „Хор младих“ у Крагујевцу, под управом гђе Јованке Секулић, који доприноси благољепију богослужења у Крагујевцу, а и ван Крагујевца, о црквеним свечаностима.

Епархијски лист „Каленић“ појавио се крајем 1978. године (за Божић); лист је радосно примљен од верника, а растура се и ван ове епархије, међу нашим верницима у иностранству; штампа се у тиражу од 12.000 примерака.

Године 1978. основана је Издавачка установа „Каленић“ Епархије шумадијске у Крагујевцу, чија је наимена вишеструка.

До данас ова установа је издала преко 50 наслова, и то: богослужбених, теолошких, верско-поучних, црквено-историјских и др.

Да напомнемо најзначајније: Псалтир (на српском) I и II издање; „Крштење“ (тираж 100.000 прим.); „Разматрање Божанствене литургије“, „Господ Исус Христос — историјска личност“; „Апостол“ (на српском); „Требник“ (на српском); „Часослов“ (на српском); „Велики канон св. Андреја Критског“ (на српском); а највећи подухват ове издавачке установе је комплет Mineja — фототипско издање.

У манастиру Грнчарици отворена је радионица за шивење богослужбених одежди и др. у заједници са Издавачком установом „Каленић“.

Издавачка установа поседује и црквени метал као и друге утвари

тј. црквене предмете којима се снабдевају храмови.

Године 1979. епископ Сава је увео парохијал на подручју Шумадијске епархије, као нови вид издржавања св. храмова од стране верника.

Године 1983. подигнут је и освећен Епархијски административни центар.

Верски и црквени живот у Шумадији за последњих десет година се у многоме унапредио. Често канонске посете архијереја по епархији, благољепије у богослужењу, чести контакт са народом, поучне проповеди, верска штампа и др. учинили су да живи црква — народ Шумадије, активније сведочи и потврђује своју припадност и оданост вери и Цркви.

Број свештеничких кандидата се увећао. За 10 година у Шумадијској епархији рукоположено је 72 кандидата и основано 19 нових парохија. У богословијама се налазе на школовању 32 кандидата, а на Богословском факултету 8.

Празник парохија нема. Епархија је попуњена млађим — послератним — кадром.

Манастири Шумадијске епархије су у духовном и материјалном по-гледу такође напредовали за последњих 10 година. Број монаха се увећао.

Подигнуте су капеле у манастиру Драчи, Благовештењу, Јошаници и Тресијама.

Конаци: у манастиру Дивостину, Грнчарици, Благовештењу, Јошаници и Ралетинцу.

Приступа се обнови замрлих манастира у којима се живот угасио пре неколико стотина година, а такви су: Денковац, Никоље код Страгара, Павловац, Петковица...

Живопишу се следећи храмови: Саборна црква у Крагујевцу, црква у Лазаревцу, Младеновцу, Јагодини, Поповићу, Багрдану...

Новоподигнути звоници су у Младеновцу, Г. Сабанти, М. Крчмарима, Глибовцу, Опарићу, Белушићу..., а у изградњи је још неколико.

Парохијски домови: Кораћица, Стојник, Бачина, Белушић, Трнава, Жировница, Грошица, Цветојевац, Сиљеница, Кијево, Обреж, Топола, Влашка, Баточина, Вреоци, Чумић, а у изградњи је још око десетак.

Зида се гробљанска црква на новоотвореном крагујевачком гробљу „Бозман“ и на јагодинском гробљу (стара је прошле године запаљена од стране провалника). Такође се зида капела Св. великомученице Марине у Ланишту и Св. Николе у Бачини. И једна и друга зидају се због оронулости, и оне су непарохијске цркве.

Најгоре и најтеже стање је у манастиру Каленићу, који је и најзначајнији манастир Шумадијске епархије; нити је шта грађено, нити је манастиру враћено оно што му је, и једино њему, узето: велики конак који је зидао старешина манастира Каленића архимандрит Никон за потребе манастира.

За 40 година свога постојања Шумадијска епархија није подигла ни једну парохијску цркву иако су потребе велике за храмовима, а што се нарочито осећа у градовима.

Прошле 1986. године дограђен је спрат на Епископији која је подигнута за време владике Валеријана 1973. године. Овим је Епархија добила комплетну кућу каква јој и приличи.

Посете страних црквених делегација Шумадијској епархији

Својом посетом Шумадијској епархији указали су част:

— патријарси: руски Пимен, румунски Јустин и архиепископ грчки Серафим;

— митрополити: грчки Калиник, Христодулос и Амвросије; темишварски Николај и швајцарски Дамаскин;

— епископи: зарајски Јов, лођски Сава, трговиштански Василије, грчки Калист и епископ Томас Јунг;

— римокатолички кардинали Вилебранд и Кениг.

Ове 1987. године, на путу за Пећку патријаршију, Свети архијерејски сабор СП Цркве, на челу са Његовом Светошћу патријархом Германом, учинио је посету Шумадијској епархији и њеном епископу Сави.

*
* * *

Сачувай Господе цркву Твоју у овоме народу, благослови њеног архијереја, свештенство, монаштво и народ свој и „дај да буде у напредак“ (Пс. 118, 25).

Драгослав М. Степковић
protoјerej

ЧИТАОЦИМА „КАЛЕНИЋА“
БОЖИЋНЕ ПРАЗНИКЕ И НОВУ
1988. ГОДИНУ ЧЕСТИТА

Уредништво

ХРИСТОС СЕ РОДИ
ВАИСТИНУ СЕ РОДИ!

стирских рушевина може се утврдити једино основа цркве, која је била једнобродна и чије су димензије износиле 7×14 метара.

У књизи „Кнежевина Србија“ Милан Миљићевић тврди да је манастир био велик 7—8 хвати и да, осим олтара, има још две прегrade. Кажу, да је то био тако висок манастир, да су му се кубета могла видети из Крагујевца и Јагодине.

Први покушај обнове манастира Денковаца био је у другој половини 18. века. Овде је у то време, у мањем конаку, живело неколико монаха, који су служили службу Божију на рушевинама манастирске цркве, и читали молитве болесницима на гробној плочи, и ови су оздрављали.

Шта је било са овим монасима доцније и куда су отишли — није познато. Вероватно да су ову обнову омели српско-турски ратови као и балкански и I светски рат.

Народ овога краја никада није одустајао од замисли за обновом ове светиње, чекајући боље дане. И 1938. године мештани Вел. Пчелица и околних села започињу рад на обнови манастира Денковаца. Припреме су вршene навељено, уз набавку потребног грађевинског материјала и скупљање добровољних прилога.

У славу Божију

Денковац поново оживео

На путу Крагујевац—Рековац, у атару села В. Пчелице, са десне стране реке Дуленке, у веома живописној и нетакнутој природи, налази се манастир Денковац.

Када је манастир настао — није нам познато. Претпоставља се да датира из даље прошлости, и да је био значајан духовни, културни и административни центар у овом делу Шумадије, јер је био и седиште епископије и имао многобројно монаштво.

Када је овај манастир порушен, такође није познато. Претпоставља се да је то могло да се догоди после сеобе Срба под патријархом Чарнојевићем 1690. године, када су Турци вршили одмазду над преосталим српским живљем, рушећи и палећи његове светиње. Од преосталих мана-

Манастир Успенија пресвете Богородице — Денковац, код Горње Сабане. Народ који није могао да уђе у препуну храм, прати наојзу, преко звучника, ток Свете литургије.

Освећење манастира Денковца — опход око Успенског храма.

Долази до II светског рата и сви планови на обнови манастира Денковца пропали су. Рат је донео нова пустошења и страхоте. Требало је да прође више година па да се отпочне са обновом ове светиње. Зато народ овога краја 1957. године ограђује црквену порту, а 1965. зида народну трпезарију, окупљајући се редовно на развалинама ове древне светиње. И 1974. године, на захтев мештана, а благословом тадашњег епископа шумадијског Валеријана, добија се од Завода за заштиту споменика културе локација поред постојећих темеља, који тек треба да буду проучени. И радови су отпочели.

Доласком епископа Саве на Епархију шумадијску радови на обнови манастира Денковца су, потпомогнути од већине цркава и манастира у Епархији, кренули бржим током. Епископ је много пута долазио и надгледао радове и давао сугестије да манастир Денковац, својим новим изгледом, засија у старој слави и лепоти.

Радовима је руководио мајстор Животије из Вел. Пчелица, који се посебно истакао својим добровољним радом и материјалом на обнови манастира; радове је надгледао архитекта Радосав Прокић из Крагујевца.

У међувремену из Свете Горе, из манастира Хиландара, долази јеромонах Петар за духовника манастира Денковца, који води бригу око радова на цркви.

Више од десет година трајала је изградња цркве; она је недавно до-

вршена и покривена бакром. Под је израђен по узору на под из манастира Хиландара, а иконостас, певницу и целиваоницу радили су дуборесци из Крагујевца. Иконе на иконостасу радио је сликар Адонис из Грчке.

Преосвећени владика Сава полаже честице светитељских моштију у часну трапезу манастирског храма у Денковцу.

Шестог септембра о. г. заказано је освећење обновљеног манастира Денковца. Многобројно свештенство и монаштво из Епархије, а примећено је и оно из суседне Жичке епархије, као и приложници из ближе и даље околине, са мештанима овога краја, испунили су тога дана и цркву и порту.

У осам часова свештенство, монаштво и присутан народ дочекали су епископа Саву — да би сви заједно узели молитвено учешће у освећењу манастира Денковца. Одмах је отпочело освећење храма које је присутан народ са побожношћу пратио, јер су ово изузетни догађаји и доживљаји у Шумадијској епархији. Цео чин освећења Епископ је извршио на српском језику, што је још више побудило пажњу присутних. У наставку је служена Света литургија, на којој је рукоположен у чин ћакона свршени богослов Душан Ђирић. Певао је хор богослова из Београда, под управом академика дра Димитрија Стефановића.

За време причасног, преко озвучења присутном народу се обратио Преосвећени епископ Сава, изневиши радост целе Епархије шумадијске овом дану „који Господ створи да му се радујемо и веселимо“. Захва-

Чин освећења храма извршен је на српском језику, што је још више побудило пажњу присутних.

Тужни допис из Америке

У оквиру ове рубрике у „Каленићу“ су се скоро редовно појављивали интересантни дописи из Америкеprotoјереја-ставрофора Радиша Пурића, из Банстауне. Ти дописи су, како сазнајемо, радо читани и са нестрпљењем су у сваком новом броју очекивани. Уместо новог дописа овог пута, на жалост, читаоце „Каленића“, који су већ сазнали за смрт омиљеног им дописника, извештавамо о његовој сахрани.

У четвртак, 17. септембра о.г. нашим градом прострујала је вест да је преминуо protoјереј-ставрофор Радиша Пурић. После првог изненађења, људи почеле схватати да се то заиста десило и да нас је популарни protа Радиша заувек напустио. Свима би јасно да нас је овим његовим преласком у вечни живот задесио ненакнадни губитак и иза њега остала непопуњива празнина. Тај губитак је још већи, пошто се десило у тешко време наше овдашње (у Америци) раслоjenости и раздора. Колики је то губитак за све нас види се из речи епископа шумадијског г. Саве изговорених када је чуо преко телефона за противу смрт: „не само ви тамо, него и ми овде — цела Српска црква, његовом смрћу много је изгубила“.

У недељу, 20. септембра, тело појognога protа Радиша пренето је у храм Св. оца Николаја у Банстауну. У њему је лежало до идућег уторка, до дана сахране. Сахрану је извршио епископ источноамерички г. Христифор који је заупокојену литургију служио са једанаест свештеника и једним ђаконом, док је опело служио са двадесет и једним свештеником и једним ђаконом. Велика маса народа: бивших парохијана, пријатеља и поштовалаца protа Радиша одала је последњу пошту и опростила се са покојником у недељу и понедељак, а поготово на дан сахране. Опелу је приступавао и епископ карпато-руске епархије г. Николај. Епископ Николај је претходне вечери одао посебну почаст покојном protу, одслуживши са својим свештеницима кратак помен над одром противним. Са покојним protом Радишом оправстили су се својим говорима надлежни епископ Христифор и епископ Николај. Затим су се оправстили protoјереји Милан Савић и Недељко Гргуревић, као и Милош Тумбас, председник цркеношколске општине и Милан Свиčan, близки и дугогодишњи protin сарадник.

У своме опроштајном говору, дотакао сам се биографије противне. Његов живот био је богат вером, најдом, радом, пожртвовањем и страдањем. Због тога ћу, драги читаоци „Каленића“, поделити са вама део мoga опроштајног говора над одром protе Радише:

ливши се свима приложницима, величим и малим, који су допринели да се обнови манастир Денковац, Епископ је произвео јеромонаха Петра у чин игумана, а мајстора Животија, који се понајвише залагао, одликовао је архијерејском граматом признања.

Око 12,30 часова постављена је за све хришћанска трпеза љубави, коју су припремили мештани овога краја.

У току ручка Епископ је, још једанпут, захвалио свим дародавцима који су допринели да дође до овога славља; позвао је да се од данас ова св. обитељ пуни особама које желе себе да посвете Богу.

Око 14 часова, срдечно испраћен од свих, владика Сава је напустио ову обновљену обитељ и кренуо за Крагујевац, радостан што је, после толико времена, манастир Денковац, у славу Божију, поново оживео.

„Протопрезвитер Радиша Пурић је започео свој живот у далеким брдима вољене му Србије, на самом почетку Првог светског рата. У томе рату његов отац положи живот за слободу Србије, тако да је Радиша још као мали, осетио недаће детета које је расло у породици која је остала без храниоца. Од завршетка богословије у Призрену, затим женидба са Саветом Јосифовић и рукоположење за свештеника 1937. године, до долaska у Банстаун, протекло је седамнаест година. У међувремену наишле су тешке и несрћне ратне године, затим изгнанички живот и странствовање и рад у Фордовим фабрикама у Детроиду. То је време када је prota био раздвојен од своје младе попадије Савете и двоје мале деце, Олге и Слободана. Најзад у овом нашем граду, он се, после два-наест година раздвојености, састао са својом драгом породицом, где су наставили да живе свој срећни заједнички живот.

Сигурно су године пре доласка у Банстаун биле врло важне у животу и раду protа Радиша — биле су то године значајног доприноса Српској православној цркви и српском народу. Неке од ових година су биле срећне, а неке опет године страдања и суочавања чак са смрћу, када је

био спреман и живот свој дати за своју Цркву и народ. Ипак, Ђанстаунски период је најдужи и најбогатији у животу и раду противном. То је био период од 23 године, период великих активности и огромних успеха у његовом раду. То је био период процвата многоструких противних талената. Пастирска обдареност, свештеничка пуноћа, висока национална свест, изузетна бистрина, организационе способности, лични живот, скромност, а изнад свега, оданост и љубав према Спаситељу Христу и Светоме Сави, засијаше пуним сјајем и донеше најбогатију жетву. Чим је стигао у Ђанстаун, потпуно се посветио реорганизацији парохије убрзавањем новог и свежијег живота. Ви, драги моји парохијани, пружисте му своју безре-

рохије. Он део свога талента улаže у рад за добро целе Српске православне цркве на Северноамеричком континенту. Његова написана реч допире далеко. Она допире и у Стари крај. Често су од њега тражени савети са свих нивоа у Цркви и скоро без изузетка су усвајани. Успешно води наше свештенство правим путем у најтежим данима цепања организма Српске цркве на америчком континенту. У тим тешким данима није се устезао да каже истину и када она није била популарна. За свој велики и изузетни рад није никада тражио или очекивао признања, почасти и одликовања. Иако их није тражио или радио за њих, био је одликован многим одликовањима, и добио сва признања и положаје које један свештеник у Српској цркви може добити.

Тешке ратне године и напоран рад учинили су да је морао прерано отићи у пензију. Међутим, живот проте Р. Пурића као пензионера није био живот изолованости и повлачења. Ово је, такође, богат период у противном животу и раду. Његова писана реч и тада допире у све крајеве света и његови мудри савети се далеко чују.

Верујем да тропар са опела најбоље оправта лик покојног проте и оно што му сви у овом молитвеном тренутку желимо у вечном животу. У тој црквеној песми се каже: „У вери, нади, љубави, кротости, чистоти и у свештеничком достојанству побожно си поживео, достојан да те свагда спомињемо. Зато нека превечни Бог, коме си служио, удостоји твој дух да буде у месту светлом и радосном, где праведници покој налазе, и да на Христовом суду добијеш оправштај и велику милост“.

*
* *

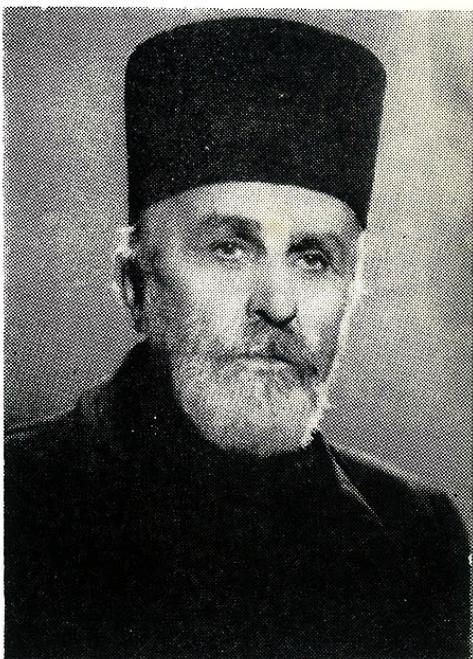
Сигуран сам да ће prota Радиша Пурић бити јувек у молитвама и сећањима свију нас. Остаће у нашим срцима као изузетни свештеник, изузетна личност и драги пријатељ. Нека његов живот и рад буду пример свима нама како се ради за своју Цркву и свој народ. Нека нам то буде утеша у нашој жалости.

Драги prota Радиша. Хвала ти на свему што си учинио за све нас.

Нека ти је вечно спомен, достојни блаженства и трајне успомене брате наш, prota Радиша.“

Прота Н. Гргуревић

НАШИ ПОКОЈНИЦИ

ПРОТОЈЕРЕЈ

Тихомир Т. Јовановић

ПАРОХ РИБАРСКИ
У ПЕНЗИЈИ

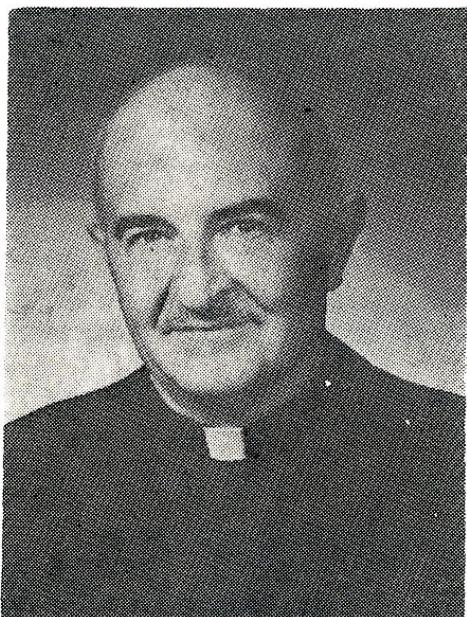
После краћег и тежег боловања, у осамдесет деветој години, преминуо је у Светозареву 20. јула ове године протојереј Тихомир Т. Јовановић, парох рибарски у пензији.

Звона са Саборног храма у Светозареву, објавила су тога дана новога путника на ону страну живота, јавила су граду и православним верницима да је престало да куца срце једног скромног, преданог и ревносног слуге Божијег олтара, да више нема међу нама проте Тихомира, поштоване, честите и уважене старине. Са њим је из православног Поморавља, отишла једна од најстаријих, најмаркантијих свештеничких личности, чији је сав животни век био посвећен служби Богу и своме православном Роду.

Целог свога живота прота Тихомир је ревносно обављао своје пастирске и свештеничке дужности. Брига за Дом Господњи, била је основна покретачка сила којом је живео у односу према својој пастиви и њеним потребама.

Животопис проте Тихомира временски дуг, препун је догађаја, говори убедљиво о једној судбини, о животном путу мучно пређеном, мукотрпном, пуном борбе, страдања, патњи, падова и уздизања. Његова личност је каменчић у великом мозаику на коме је насликана наша новија народна и црквена историја.

Никад времена нису била бурнија и судбоноснија ни драматичнија него што је то био почетак овога нашег ве-

Протопрезвитер Радиша Пурић, писац популарних и радо читаних у нашем листу „Дописа из Америке“.

зервну сарадњу, кренусте са њим пуном паром. Поред живе цркве која доби у броју и снази, заједно са сарадницима овај дивни храм, наш понос и украс целог овог краја. Захваљујући проти Радиши, његовом визионарству, као и вашој сарадњи, парохија Св. Оца Николаја у Ђанстауну, иако није међу бројно великим парохијама, постаде једна од најорганизованијих српских парохија на америчком континенту.

Рад проте Радише Пурића није био ограничен само на Ђанстаун. Његов рад прелази границе његове па-

ка. Пред генерацијом проте Тихомира стајали су крупни задаци, и она се са њима достојно ухватила укоштац. Из те исполнинске борбе никли су остварени идеали безбрјних поколења кроз векове прижељкивани и очекивани.

По материној лози изданак из свештничке породице, унук свештеника Петра из Шпаја, сестрић проте Димитрија Поповића — Заплањца, одмах по завршетку основне школе уписао се у деветоразредну Богословију у Београду. Била је то једна од најспособнијих генерација те школе. Она је дала Цркви и данашњег поглавара, Његову Светост патријарха Господина Германа, затим дивнога учитеља многих богословских поколења пок. оца ректора Живана Маринковића, велики број свештеника, црквојерархијских службеника, просветних радника. У тој школи је духовни вођ био ректор чувени догматичар Стева Веселиновић, а професори најпознатија имена наше богословске и философске науке тога доба.

Школовање су прекинули ратови. Са младалачким одушевљењем и родољубљем, прота Тихомир се пријављује као добровољац. Као ћака богословије упућују га у болницу код Ђеле-куле у Нишу, где је учествовао са нашим санитет-

ским војним органима на сужијању епидемије, која је те јесени и с пролећем 1916. године исто толико однела колико је пало и на бојним пољима! За свој труд protа је одликован КРСТОМ МИЛОСРЂА, и признат му је статус борца — учесника у рату.

Са одступањем наше војске 1915. год. prota одлази заједно са својим оцем, војним обvezником до Призрена. Ту га је отац оставио у Богословији. Из Призрена су га, заједно са осталим ученицима и ректором, првом Стевом Димитријевићем, Бугари отерали у ропство. У њему је провео до ослобођења. Ту је добио вест да му је мајка настрадала заједно са својим близким рођацима у Топличком устанку 1917. год.

По завршетку рата довршио је прокинуто школовање, и одмах се ставио на располагање Светој Цркви. Кратко време био је учитељ у своме крају. Рукоположен је за свештеника на Петровдан 1921. г. Службовао је у Предејану и селима око њега. Прешао је у Глоговац 1938. г. Окупацију је провео у Јовцу. По ослобођењу прешао је на парохију рибарску, на којој је и пензионисан 1963. год.

Искрено је волео манастире и монаштво. По пензионисању више од једног

деценије служио је у манастиру Каленићу. Одлазио је и у Вольавчу код Страгара, као и у друге манастире кад је требало служити, или кога од свештеномонаха заменити на служењу.

Био је човек тихе нарави, скроман, радљив и штедљив. Био је и велики књигољубац; иза њега је остала богата библиотека пуна корисних стручних и ретких књига. Савестан радник, вичан административац, искрен и одан пријатељ, материјално никад заинтересован. Никога са свога прага није одбио, независно шта је ко тражио, и за какву му се помоћ обраћао.

Опело у Саборном храму у Светозареву обавио је Преосвећени епископ шумадијски господин др Сава, уз саслужење шесторице свештеника и ћакона, у присуству противне породице и верника из града и противне парохије.

Нека Господ прими душу свога вернога слуге, и нека га удостоји благих речи: „Верни и добри слуго, у маломе си ми био веран над многима ћу те поставити”!

Покој души честитога и скромнога слуге Божијег олтара, а успомена вечна на њега нека остане међу нама.

M. C. M.

Свадба у Кани

Лавалије је сликао „Флорину свадбу”. Хенри Бакон је оставио „Јутро пред венчањем”. Форбес је постао познат по „Здравици млади”. Хокнеј по „Првом браку” а Леус по „Извјављивању љубави”. Охадсон је сликао „Брак из рачуна”... И многи други су покушавали да овековече чин венчања, свадбене обичаје или прве брачне дане. Ипак, једна је у правом значењу те речи СВАДБА У КАНИ, утиснута на јужном зиду наоса цркве посвећене Ваведењу Пречисте Џеве Богородице у Каленићу.

Није Свадба у Кани игра боја по зиду! Виђење је ово света, живота и смрти исказано бојама. Прозрачне боје правог јантара чине целину фреске као огроман грумен ћилибара. Друге додате боје су само ту да јантар још више истакну. Свака фигура је целина за себе, али све заједно чине потпуно јединство. Остварено је покретом, једним замахом а све оне заједно као да су истог трена насликане. Није их везао само покрет већ, пре свега, тако уочљива смерност, туга, брига, слутња. Чита се забринутост из погледа, повијених глава, достојанства чина преношења крви из тела у тело. Струји овде крв из тела у тело, стапа се у једно блажено стање, па, отуда, и пехар вина може да буде празан или пун. Свеједно, јер је остварено јединство љубави, наде и вере...

Није Свадба у Кани само обично венчање великодостојника или богатих мла-

денаца. Није у њој битна одежда и чин заборављања гостију док се крв прелива. Свадба у Кани је слика и истина о стању у коме живе младенци, слутњи јер су дошла тешка времена (1410. године), слика чина радости који не може бити радостан, јер наилазе дани покорности освајачима. Чин је ово бриге за пород што ће доћи. Чин страха у који ће народ ући. Чин вере у слогу, јер када крв сједини људе и тешкоће постају лакше...

Није Свадба у Кани више пресликање фресака које су некад насликане по заветинама Византије или Немањића. Истина је, велика истина, да је настала у време губљења независности или је толико своја, самостална, сопствена да за сва времена стоје узор за угледање. Отуда, ма како скромни били, сви они што су после ње започињали игру боја, да би насликали Свадбу могу бити само људи што покушавају...

Није Свадба у Кани једини остатак фресака у Каленићу. Сачувани су ликови оснивача — протодовијара Богдана, жене му Милице, брата му Петра, па Деспота Стефана... Постоје и друге, али само ова Свадба у Кани зрачи, бди и позива на посебан начин. Зов је она стварности, али и стварност што опомиње будућност да буде поносна и горда, да воли и љуби, верује, онако како су то надахнуто чинили младенци у Кани...

Др Ж. Марковић

Каленић

ГОДИНА IX
54 (6) 1987.

издаје Српска православна епархија шумадијска.

Излази шест пута годишње.

Уређује одбор. Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић

Уредништво и администрација:

„Каленић”, Маршала Тита 67,
34000 Крагујевац
Телефон: 034/32-642

Текући рачун: „Каленић”
издавачка установа Епархије
шумадијске. Број жиро-рачуна
61700-620-16-80691-14-62-00684-1

Број девизног рачуна: 12-62-25641-1
Југобанка — Крагујевац

Штампа: РО „Сава Михић”
Земун, Маршала Тита 46—48

Тираж: 12.000 примерак

Цена: 100,00 динара примерак

Годишња претплата 600,00 — д. а за иностранство: 15 ам. долара.